

เรื่องของคำ ๔ พยางค์

นวรรณ พันธเมธา*

บทคัดย่อ

คำ ๔ พยางค์ มีอยู่ในข้อเขียนและในถ้อยคำที่เราใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอันมาก จำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้มากมาย ทั้งผู้พูดยังมีวิธีสร้างคำ ๔ พยางค์ขึ้นใหม่ได้อีกหลายวิธี นอกจากนี้ คำ ๔ พยางค์ก็ยังมีปรากฏในภาษาไทยถิ่นและในภาษาไทยสมัยเก่าอีกด้วย นัย่อมแสดงว่าคนไทยนิยมพูดชื่อนคำ ๔ พยางค์มานานแล้วและยังคงนิยมอยู่ในปัจจุบัน

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงซึ่งถือกันว่าเป็นศิลาจารึกหลักแรกที่ใช้ตัวอักษรไทยและภาษาไทย มีข้อความตอนหนึ่งดังนี้

ได้ข้าเลือกข้าเสื่อ หัวฟุงหัวรบ ถัดดี บ่ม่าบ่ดี ในปากประตู
มีกะดิ่งอันตึงแขวนไว้หัน ไพร่ฟ้าหน้าปก กลางบ้านกลางเมือง
มีถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจ มันจกกล่าว เถิงเจ้าเถิงขุน บ่ไร่
ไปถันกะดิ่งอันท่นแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไถยินเรียก
เมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม

ข้อความข้างต้นมีประโยคไม่ถึง ๑๐ ประโยค แต่มีการชื่อนคำให้เป็น ๔ พยางค์ ถึง ๘ แห่ง

ในปัจจุบันการชื่อนคำให้เป็น ๔ พยางค์ก็ยังมีอยู่ ในข้อเขียนและในถ้อยคำที่เราใช้ในชีวิตประจำวันมีคำ ๔ พยางค์อยู่เป็นอันมาก หากจะแยกประเภทคำ ๔ พยางค์เหล่านี้ ตามลักษณะที่ปรากฏก็จะแยกได้เป็น ๔ ประเภทคือ

* นวรรณ พันธเมธา

อ.บ. (เกียรตินิยม), อ.ม. (ภาษาไทย) จุฬาฯ
M.A., Ph.D. (Linguistics) Washington
รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. คำ ๔ พยางค์ซ้ำเสียง เสียงที่ซ้ำคือพยางค์ที่ ๑ กับพยางค์ที่ ๒ และพยางค์ที่ ๓ กับพยางค์ที่ ๔ เช่น ลูก ๆ หลาน ๆ เงิน ๆ ทอง ๆ ไป ๆ มา ๆ

๒. คำ ๔ พยางค์ซ้ำเสียงสลับ เสียงที่ซ้ำส่วนใหญ่จะเป็นพยางค์ที่ ๑ กับพยางค์ที่ ๓ เช่น กะล่อยกะหลิบ ทำท่าทำทาง กำขับกำขา แต่ก็มีบางคำที่ซ้ำเสียงพยางค์ที่ ๒ กับพยางค์ที่ ๔ เช่น ไหลมาเทมา นั่งกินนอนกิน

๓. คำ ๔ พยางค์สัมผัสกลางคำ พยางค์ที่สัมผัสคือพยางค์ที่ ๒ กับพยางค์ที่ ๓ เช่น หน้าดำคร่ำเครียด กำเร็บเส็บसान อีเหละเขละขละ

๔. คำ ๔ พยางค์ไม่ซ้ำและไม่สัมผัส คำ ๔ พยางค์ชนิดนี้ไม่มีพยางค์ใดซ้ำกันหรือสัมผัสกันเช่น ถูกเนื้อต้องตัว ล้มหัวจมท้าย ใจเร็วด่วนได้

หากจะแยกประเภทคำ ๔ พยางค์ตามความหมาย ก็จะแยกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. คำ ๔ พยางค์ที่ส่วนประกอบไม่มีความหมาย หรืออาจจะสูญเสียความหมายไปแล้ว เช่น กะฉับกะฉง กุฉีกุจอ กะปรีกะเปร่า พิกักพิพวน เข้มัดแหม่ม ทะมัดทะแมง อีโงงโงงเนง กระจ้อหรือรัน

๒. คำ ๔ พยางค์ที่ส่วนประกอบแต่ละส่วนมีความหมาย ส่วนประกอบเหล่านั้นอาจเป็น คำมูล คำประสม คำซ้อน หรือคำคู่

ก. ส่วนประกอบเป็นคำมูล

คำมูลพยางค์เดียวอาจจะซ้อนกัน ๔ คำ เช่น กินดีอยู่ดี ไหลมาเทมา นั่งเล่นนอนเล่น หมูเห็ดเบ็ดไก่ ด้วยใจโงวม จุดใต้ดำตอ

คำมูล ๒ พยางค์อาจจะซ้อนกัน ๒ คำ เช่น ลือฮาปรากฏ ฉงนสนเท่ห์

คำมูล ๒ พยางค์ ๑ คำ อาจจะซ้อนกับคำมูลพยางค์เดียว ๒ คำ เช่น โกหกพกลม อัจฉาจารย์

ข. ส่วนประกอบเป็นคำประสม

คำประสม ๒ คำอาจซ้อนกัน เช่น น้ำร้อนน้ำชา ลูกหน้ขี้ขี้

ค. ส่วนประกอบเป็นคำประสมกับคำมูล

คำประสม ๑ คำอาจซ้อนกับคำมูลพยางค์เดียว ๒ คำ โดยที่คำประสมอยู่หน้า เช่น

น้ำอบน้ำพรม อาบน้ำอาบท่า หรือคำประสมอยู่หลังเช่น ขี้หลงขี้ลี้ม เงินดาวเงินเดือน

คำประสม ๑ คำอาจซ้อนกับคำมูล ๒ พยางค์ ๑ คำ เช่น ขิ้นช้อลือชา

ง. ส่วนประกอบเป็นคำซ้อน

คำซ้อน ๑ คำ อาจซ้ำเสียงเป็นคำ ๔ พยางค์ เช่น ลูก ๆ หลาน ๆ ซ้อ ๆ ขาย ๆ
เงิน ๆ ทอง ๆ

คำซ้อน ๒ คำอาจซ้อนกัน เช่น แคล้วคล่องว่องไว ใจเง่าเต่าตัน หรือซ้อนสลับ
คู่กัน เช่น นับหน้าถือตา มาจาก นับถือ ซ้อนสลับกับ หน้าตา และ กุหนึ่มสิน มาจาก กุ้ย้ม
ซ้อนสลับกับ หนึ่มสิน

จ. ส่วนประกอบเป็นคำซ้อนกับคำมูล

คำซ้อน ๑ คำอาจซ้อนกับคำมูล ๒ พยางค์ ๑ คำ โดยที่คำมูลอยู่หน้า เช่น ถนน
หนทาง หรือคำซ้อนอยู่หน้า เช่น เก่งกล้าสามารถ ข้าวปลาอาหาร

คำซ้อน ๑ คำอาจซ้อนกับคำมูลพยางค์เดียว ๒ คำ เช่น อดอยากปากแห้ง เลี้ยงดู
ปู่เสื้อ

ฉ. ส่วนประกอบเป็นคำซ้อนกับคำประสม

คำซ้อน ๑ คำอาจซ้อนกับคำประสม ๑ คำ เช่น ฝีสนามางไม้ ชูบผอมตรอมใจ

ญ. ส่วนประกอบเป็นคำคู่

คำคู่เป็นคำที่มี ๒ พยางค์ เสียงสระพยางค์แรกกับพยางค์ที่ ๒ จะเป็นไปตามกฎ-
เกณฑ์บางประการ เช่น ต้องเป็นสระในระดับเดียวกัน หรือถ้าสระไม่อยู่ในระดับเดียวกัน สระ
พยางค์หลังต้องเป็น อะ หรือ อา คำคู่บางตำราเรียกคำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส และบางตำรา
เรียกคำซ้อนเพื่อเสียง

คำคู่ ๑ คำอาจซ้ำเสียงเป็นคำ ๔ พยางค์เช่น อด ๆ แอด ๆ เปะ ๆ ปะ ๆ
อูป ๆ อิบ ๆ โล ๆ เล ๆ

๓. คำ ๔ พยางค์ที่ส่วนประกอบบางส่วนมีความหมาย ส่วนประกอบที่มีความหมาย
อาจเป็นคำมูล คำซ้อน หรือ คำคู่

ก. ส่วนประกอบที่มีความหมายเป็นคำมูล คำมูลนั้นอาจเป็นคำมูลพยางค์เดียว
เช่น ประพิมพ์ประพาย กะปลกกะเปลี้ย สะอิดสะเอียน หรือเป็นคำมูล ๒ พยางค์ เช่น กระซิบ

กระชาบ ประกวดประชัน กระเจิดกระเจิง สัจญ์สัจญญา หรือเป็นคำมูล ๒ พยางค์กับคำมูล ๑ พยางค์ เช่น ขโมยขโจร กระแอมกระโอ

ข. ส่วนประกอบที่มีความหมายเป็นคำซ้อน เช่น กะด้ากะด้าง ตุ่มตู่ตู่ใบ้

ค. ส่วนประกอบที่มีความหมายเป็นคำคู่ คำคู่นี้อาจจะอยู่ชิดกัน เช่น กระจอบองแวง อีเหละเขละขละ หรือมีคำอื่นมาคั่นเช่น กะต๋องกะแต๋ง ตะกุกตะกัก พระรุงพระวัง

จะเห็นว่าคำชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็คำมูล คำซ้อน คำประสม หรือคำคู่ก็นำมาซ้อนให้เป็น ๔ พยางค์ได้และบางทีเพื่อให้ได้ ๔ พยางค์ ก็ต้องเพิ่มพยางค์ที่ไม่มีหมายเข้าไปบ้าง คำ ๔ พยางค์เหล่านี้จะมีลักษณะต่าง ๆ กัน ซ้ำเสียงบางพยางค์ก็มี ไม่ซ้ำก็มี มีสัมผัสกลางคำก็มี ไม่มีสัมผัสก็มี ข้อสำคัญคือจะต้องมี ๔ พยางค์

คำ ๔ พยางค์ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นคำ ๔ พยางค์ที่ใช้กันทั่วไปติดอยู่ในภาษา คำ ๔ พยางค์นอกจากที่มีใช้กันอยู่แล้ว ถ้าผู้พูดต้องการจะพูดซ้อนคำใหม่ ๆ ให้เป็น ๔ พยางค์ก็อาจทำได้หลายวิธี เช่น ถ้าผู้พูดพูดไปแล้ว ๒ คำ ๒ พยางค์ จะเพิ่มให้เป็น ๔ พยางค์ได้ด้วยวิธีซ้ำคำต้นแล้วเติมคำที่ปกติมักจะซ้อนกับคำท้ายเช่น

จะกิน	เติมเป็น	จะกินจะอยู่	(กิน ปกติใช้ซ้อนกับ อยู่)
ซัดใจ	,,	ซัดอกซัดใจ	(อก ,, ใจ)
ล้างมือ	,,	ล้างไม้ล้างมือ	(มือ ,, ไม้)
ไปวัด	,,	ไปวัดไปวา	(วัด ,, วา)
อดนอน	,,	อดหลับอดนอน	(นอน ,, หลับ)

ถ้าไม่มีคำที่ปกติใช้ซ้อนกับคำที่ต้องการเติม ก็อาจเปลี่ยนสระของคำที่ต้องการเติมเป็นสระเออะหรือเออหรือเอะหรือเอ แล้วเติมท้ายคำที่ต้องการเติมเช่น

ไม่ไป	เติมเป็น	ไม่ไปไม่เป้อย	(ไป เปลี่ยนสระเป็น เป้อย)
จะกิน	,,	จะกินจะแก่น	(กิน ,, แก่น)
เคยดู	,,	เคยดูเคยเดอ	(ดู ,, เดอ)
อย่าชื้อ	,,	อย่าชื้ออย่าแช้	(ชื้อ ,, แช้)

หรือเปลี่ยนสระของคำที่ต้องการเติมเป็นสระโอะ มี ก สะกดถ้าพยัญชนะท้ายของคำที่ต้องการเติมเป็นพยัญชนะกัก หรือมี ง สะกดถ้าพยัญชนะท้ายของคำที่ต้องการเติมไม่ใช่พยัญชนะกัก แล้วนำมาเติมต้นคำที่ต้องการเติม เช่น

ไม้ขีด เติมเป็น ไม้ขีดไม้ขีด (ขีด เปลี่ยนเป็น ขก)
 ไปเที่ยว ,, ไปห่งไปเที่ยว (เที่ยว ,, ห่ง)

น่าสังเกตว่าตัวอย่างข้างต้นมีทั้งที่เป็นคำและไม่ใช่ว่า คำ ลักษณะการซ้อนคำ ๔ พยางค์
 มิได้มีอยู่แต่ในระดับคำเท่านั้น ในวลีหรือในประโยคก็นิยมเรียงคำให้เป็น ๔ พยางค์ด้วย คำ ๔
 พยางค์ในภาษาไทยจึงเป็นเพียงลักษณะหนึ่งที่สะท้อนความนิยมในการพูดซ้อนคำ ๔ พยางค์ของ
 คนไทย

อนึ่ง คำ ๔ พยางค์มิได้มีอยู่แต่ในภาษาไทยที่ใช้เป็นภาษากลางในปัจจุบันเท่านั้น ใน
 ภาษาไทยถิ่นทั้งในและนอกประเทศไทยก็มีคำ ๔ พยางค์ เช่น

ภาษาเชียงใหม่	บะเฮ้บะเก้ ฟ่งพะฟ่งฟาย ชะลิกตกตก	“กระหึกระหอบ” “ฟ่งกระจาย” “ผลุบผลับ พรวดพราด”
ภาษาไทยใต้	โขกเขกโตกเดก ตายลวกตายโลน ซุ่มซิมลุ่มลิม	“ขรุขระ” “ตายในโอกาสที่ไม่ควรตาย” “ซบซิบตกลงกันเงียบ ๆ”
ภาษาไทยใหญ่	ซก้อดซก้อ ไจ้บไจ้ยา ต๋องไหม้ไส้ออน	“สักนิดหนึ่ง” “ซั้วปซั้วยา” “ท๋องไหม้ไส้ออน หมายถึงหิวอาหาร”
ภาษาไทยลื้อ	ลายอ้อยลายป็น ปุกไส้ดำน้า เจ็บไหม้ไชนาว	“หลายร้อยหลายพัน” “ปลุกไร่ดำนา” “ไม่สบาย”
ภาษาไทยเหนือ	เฮ้นแต่บเฮ้นค้ำ หล้าเฮ้อ-อเจ้อ-อ๊ก กากาม้าม้า	“กระต๊อบ” “ยิ้มแย้มแจ่มใส” “ไป ๆ มา ๆ”

^๑ ตัวอย่างคำ ๔ พยางค์ภาษาเชียงใหม่และภาษาไทยใต้ได้จากหนังสือ ภาษาดิ้น ของรองศาสตราจารย์ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ และรองศาสตราจารย์ประคอง นิมมานเหมินท์

ตัวอย่างคำ ๔ พยางค์ภาษาไทยใหญ่ได้จากหนังสือ ลักษณะภาษาไทยใหญ่เทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ของศาสตราจารย์ ดร. บรรจบ พันธเมธา

ตัวอย่างคำ ๔ พยางค์ภาษาไทยลื้อ และภาษาไทยเหนือ ได้จากหนังสือวิเคราะห์ภาษาไทยลื้อและภาษาไทยเหนือ ซึ่งนักภาษาศาสตร์ชาวจีนได้เขียนไว้

ตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้สรุปได้ว่าการพูดซ้อนคำให้เป็น ๔ พยางค์เป็นลักษณะอย่างหนึ่งในภาษาไทย ลักษณะเช่นนี้มีมานานแล้ว คำ ๔ พยางค์จึงมีปรากฏอยู่ทั้งภาษาไทยถิ่นและในภาษาไทยสมัยเก่า บัญจุบันการซ้อนคำให้เป็น ๔ พยางค์ยังเป็นที่ยอมรับ เราจึงสร้างคำ ๔ พยางค์ขึ้นอีกมากและพูดเพิ่มคำในวลีและในประโยคให้เป็น ๔ พยางค์อีกด้วย

เมื่อมีการซ้อนคำให้เป็น ๔ พยางค์แล้ว คำ ๔ พยางค์บางคำจะแสดงท่าทีของผู้พูดว่าพูดอย่างไม่จริงจัง และใช้เฉพาะในภาษาที่ไม่เป็นทางการ คำ ๔ พยางค์บางคำก็น่าสนใจในแง่ที่เราไม่รู้ความหมายของส่วนประกอบเพียงบางส่วน ส่วนประกอบที่เราไม่รู้ความหมายนั้นในบางกรณีอาจเป็นพยางค์ที่ไม่มี ความหมาย เช่น โททโทโทไหว้ พยางค์ โท โท ไม่มี ความหมาย แต่ในบางกรณีถ้ามีการศึกษาค้นคว้าเราก็จะรู้ความหมายของพยางค์ที่ดูเหมือนไม่มีความหมายนั้นได้เช่น เก็บหอม รอมรีบ หอมและรอม ดูเหมือนไม่มีความหมาย แต่ถ้าศึกษาภาษาถิ่นจะพบว่า หอม มีในภาษาไทยใหญ่ หมายถึง “รวบรวม” คำ ๔ พยางค์ในภาษาไทยจึงน่าสนใจและน่าศึกษาค้นคว้าต่อไปอีกมาก

Four-Syllable Words in Thai

by Dr. Navavan Bandhmedha

Abstract :

Four-syllable words are found in great use both in present day writing and speech. These words can be classified into many types. Yet Thai native speakers are still capable of inventing more types. Four-syllable words are also used in regional dialects and were found in old documents. This shows that Thai native speakers have been using four-syllable words since the old days.